

SPANSKSPRÅKIGT PÅ BOKMÄSSAN

Spanien och spanskspråkig litteratur står i fokus under bokmässan i Göteborg 24–27 september. Flera latinamerikanska författare kommer till mässan. Men hur står det till med den spanskspråkiga latinamerikanska litteraturen i dag?

TEXT: MARIA BERGSTRAND, bibliotekarie på Världsbiblioteket

Många författare med latinamerikanska rötter lever och verkar utanför Latinamerika. I USA och Europa finns helt andra möjligheter till fritid och en stabil inkomst som exempelvis universitetslärare, något som är få författare i Latinamerika förunnat. Några skriver på engelska eller mindre språk och några experimenterar och blandar språkliga uttryck, som till exempel i *chicanolitteraturen* i USA och författare som Giannina Braschi (Puerto Rico/USA) och Junot Diaz (Dominikanska Republiken/USA). Globaliseringen är en faktor som vitaliserar litteraturen.

Närmare 400 miljoner människor i mer än 20 länder har spanska som modersmål. I USA talar fler spanska än i Spanien och det är det populäraste språkvalet på skolor och universitet.

De stora spanska förlagen är i dag multinationala med grenar i Latinamerika. Det öppnar upp möjligheter för effektivare distribution, men litteraturflödet kan styras och de nya latinamerikanska författarna kan ha svårt att nå utanför sitt eget land om förlaget väljer att bara satsa lokalt. Det råder också brist på bra distributionskanaler för mindre förlag länderna emellan. Litterära priser är viktiga när det gäller att bli uppmärksammas.

På 1960- och 70-talen talade man om den latinamerikanska "boomen" då författare som Gabriel García Márquez, Julio Cortazar, Carlos Fuentes och Mario Vargas Llosa och den

"magiska realismen" fick ett enastående genomslag. Vilka litterära strömningar finns i dag? Jag frågar Sergio Infante, lektor på institutionen för spanska, portugisiska och latinamerikastudier på Stockholms universitet och själv författare med en nyutkommen roman.

– Den latinamerikanska litteraturen från 1980-talet och framåt är mycket intressant, även om den inte rymmer grandiosa författare – med undantag för Roberto Bolaño* (Chile/Mexiko). Allt fler kvinnor publiceras också och teman begränsas inte längre till Latinamerika, utan kan lika gärna vara Tyskland eller Kina, säger Sergio Infante.

– I Colombia finns många unga begåvade och kreativa författare och en litteraturintresserad medelklass som köper böcker, tillägger han.

EN YNGRE GENERATION influerade av massmedia och populärkultur gjorde i mitten av 1990-talet sina röster hörda. Alberto Fuguet (Chile) och Edmundo Paz Soldán (Bolivia/USA) gav ut en novellantologi med namnet McOndo. Det var en ordlek och en markering som ville visa att författarna stod närmare McDonalds och Macintosh än platsen Macondo i García Márquez magiska realism. Titeln blev ett begrepp och gavs stort mediautrymme. 17 män var representerade i antologin, ingen kvinna.

I Mexiko markerade samtidigt en grupp yngre författare, bland andra Jorge Volpi och Ignacio Padilla sin brytning med det magiska och den



Inte längre i skuggan av Nobelpristagaren Gabriel García Márquez och den magiska realismen: Guillermo Arriaga och Ignacio Padilla med sina nyutkomna böcker, besöker bokmässan 2009.

latinamerikanska temafären genom det så kallade crackmanifestet (syftar på ljudet när en spricka uppstår, inte drogen). Nya teman var till exempel andra världskriget och nazismen.

Några av Colombias nya och ofta prisbelönta urbana realister är Jorge Franco, Enrique Serrano, Mario Mendoza och Santiago Gamboa (På svenska: "Förlora är en fråga om metod", Tranan 2005).

EN TIDIGARE RINGAKTAD men nu alltmer erkänd och populär genre i Latinamerika bland både författare och läsare är kriminalromanen, *la novela negra*, som ofta skildrar ett våldsamt och korrupt samhälle.

Den spansk-mexikanske författaren Paco Ignacio Taibo II har tagit initiativ till litteraturfestivalen *Semana negra* i Spanien, som med sin 22:a upplaga i augusti år hade mer än en miljon besökare.

Ett undertema på årets festival var historiska romaner med särskilt fokus på mexikanska författare. Bland de inbjudna fanns Jorge Moch, vars senaste roman "Donde estas, Alacrán?" beskriver obehagliga sidor av den mexikanska byråkratin.

– Vi skriver brutala saker eftersom vi lever brutala saker. Mexikanens liv har fler vassa kanter än européns, sa Jorge Moch enligt tidningen *El País*.

Deckarformen med intrigen anknuten till tidigare diktaturepoker eller den aktuella politiska verkligheten blir allt vanligare. Många

yngre författare som på 1990-talet undvek politiska teman har nu börjat laborera med dem.

Santiago Roncagliolo (Peru) lät intrigen i deckaren "Abril rojo" fokusera på de senaste årtiondenas politiska våld i provinsen Ayacucho. Hans landsman Alonso Cueto använder också verkliga händelser som bakgrund till sina romaner och undersöker hur vanliga människor drabbas av och hanterar den våldsamma verkligheten. I "La hora azul" får en man klart för sig att fadern har torterat misstänkta Sendero Luminoso-anhängare.

Vi skriver brutala saker eftersom vi lever brutala saker.

MEN LITTERATURENS ROLL är inte åklagarens, även om författarna har ett ansvar i formandet av historiesynen, menar den colombianska författaren Laura Restrepo som också gästade den spanska litteraturfestivalen. Hennes senaste roman "Demasiado héroes" handlar om en kvinna som återvänder till Argentina med sin tonårsson för att söka efter sin far som försvann under militärdiktaturen (1976–83).

Den historiska romanen har i dagens Latinamerika stor bredd och en viktig dimension som består i att den genomlyser, undersöker och ifrågasätter de historiska skeendena, konstaterades det på seminarierna under litteraturfestivalen *Semana Negra*. Författarna själva ville inte klassificera sina verk utan betonade genregränsöverskridandet.



Roberto Bolaño (1953–2003) är en av den latinamerikanska litteraturens starkast lysande stjärnor idag. Hans ofullbordade verk "2666", gavs ut efter hans död och kommer nästa år på svenska. Det handlar bland annat om de många ouppklarade kvinnomorden i Ciudad Juarez.



BASSO CANNARSA

William Ospina (Colombia) fick festivalens pris för bästa historiska roman med "El país de la canela", om erövringen av Amazonas. För boken fick han tidigare i år även det stora spanska litteraturpriset Rómulo Gallegos.

NOVELLER FORTSÄTTER att vara en stor genre i Latinamerika. Mikroberättelser – micro-relatos eller microficción – är sedan länge också oerhört populära. Med Internet och interaktiva medier har nya plattformar för detta fenomen uppstått. I många av mikroberättelserna finns inga skarpa gränser mellan olika subformer, som anekdoter och fabler, eller mellan yrkesförfattare och amatörer. Den sociala webben har öppnat nya möjligheter till kooperativt berättande och till kommunikation mellan författare och läsare genom hemsidor och bloggar.

"Ohämmad realism" betecknar den mexikanske författaren David Toscana sitt litterära perspektiv. Hans romaner och noveller

utspelar sig oftast i norra Mexiko och med svart humor förhåller sig huvudpersonerna till döden.

David Toscana besöker bokmässan liksom landsmännen Guillermo Arriaga, roman- och filmmanusförfattare, och Ignacio Padilla.

Samanta Schweblin från Argentina och Horacio Castellanos Moya, El Salvador, är andra författare vi får möta. Internationell storsäljare är Isabel Allende (Chile/Kalifornien) som besöker Sverige för att lansera den självbiografiska "Summan av dagarna".

Till mässan kommer också den mexikanska journalisten Lydia Cacho, som tidigare i år var i Sverige för att ta emot Tucholskystipendiet. I sin självbiografi "Jag låter mig inte skrämmas" berättar Cacho om sin kamp för barn och kvinnor i en värld präglad av korruption och våld. ■

* Av Roberto Bolaño finns på svenska: "De vilda detektiverna" (Tranan 2007) och "Om natten i Chile" (Tranan 2008).